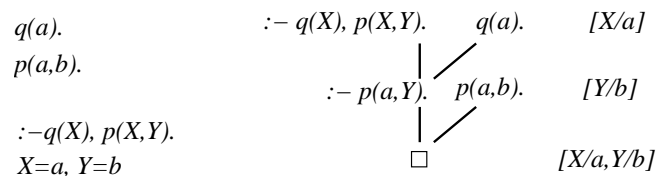

Rezoluce a logické programování (pokračování)

Výsledná substituce (*answer substitution*)

- Každý krok SLD-rezoluce vytváří novou unifikační substituci θ_i
 $\Rightarrow$ potenciální instanciaci proměnné ve vstupní cílové klauzuli
- **Výsledná substituce** (*answer substitution*)

$$\theta = \theta_0 \theta_1 \cdots \theta_n \quad \text{složení unifikací}$$

Příklad: SLD–strom a výsledná substituce

$:-a(Z).$

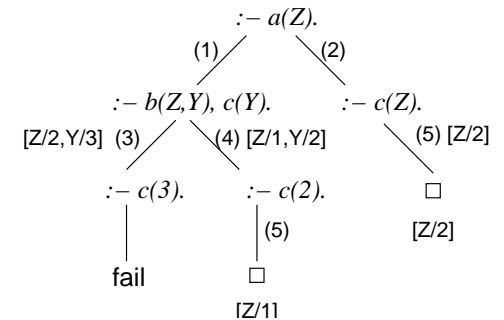
$a(X) : -b(X, Y), c(Y).$ (1)

$a(X) : -c(X).$ (2)

$b(2, 3).$ (3)

$b(1, 2).$ (4)

$c(2).$ (5)

Cvičení:

$p(B) : -q(A, B), r(B).$

$p(A) : -q(A, A).$

$q(a, a).$

$q(a, b).$

$r(b).$

ve výsledné substituci jsou pouze proměnné z dotazu
 výsledné substituce jsou $[Z/1]$ a $[Z/2]$
 nezajímá mě substituce $[Y/2]$

Význam SLD-rezolučního vyvrácení $P \cup \{G\}$

- Množina P programových klauzulí, cílová klauzule G
- **Dokazujeme nespítnelost**

$$(1) P \wedge (\forall \vec{X})(\neg G_1(\vec{X}) \vee \neg G_2(\vec{X}) \vee \cdots \vee \neg G_n(\vec{X}))$$

kde $G = \{\neg G_1, \neg G_2, \dots, \neg G_n\}$ a $\vec{X}$ je vektor proměnných v G
 nespítnelost (1) je ekvivalentní tvrzení (2) a (3)

$$(2) P \vdash \neg G$$

$$(3) P \vdash (\exists \vec{X})(G_1(\vec{X}) \wedge \cdots \wedge G_n(\vec{X}))$$

a jedná se tak o **důkaz existence vhodných objektů**, které na základě vlastností množiny P splňují konjunkci literálů v cílové klauzuli

- Důkaz nespítnelosti $P \cup \{G\}$ znamená **nalezení protipříkladu**
 ten pomocí SLD-stromu **konstruuje termy (odpověď)** splňující konjunkci v (3)

Výpočetní strategie

- **Korektní výpočetní strategie** prohledávání stromu výpočtu musí zaručit, že se každý (konečný) výsledek nalézt v konečném čase
- Korektní výpočetní strategie = **prohledávání stromu do šířky**
  - exponenciální paměťová náročnost
  - složité řídicí struktury
- Použitelná výpočetní strategie = **prohledávání stromu do hloubky**
  - jednoduché řídicí struktury (zásobník)
  - lineární paměťová náročnost
  - **není ale úplná**: nenalezne vyvrácení i když existuje
    - procházení nekonečné větve stromu výpočtu
      - ⇒ na nekonečných stromech dojde k zacyklení
    - nedostaneme se tak na jiné existující úspěšné uzly

Test výskytu

- Kontrola, zda se proměnná vyskytuje v termu, kterým ji substituujeme
  - dotaz : $-a(B, B)$.
  - logický program: $a(X, f(X))$.
  - by vedl k: $[B/X], [X/f(X)]$
- Unifikátor pro $g(X_1, \dots, X_n)$ a $g(f(X_0, X_0), f(X_1, X_1), \dots, f(X_{n-1}, X_{n-1}))$

$$X_1 = f(X_0, X_0), \quad X_2 = f(X_1, X_1), \dots, \quad X_n = f(X_{n-1}, X_{n-1})$$

$$X_2 = f(f(X_0, X_0), f(X_0, X_0)), \dots$$

délka termu pro X_k exponenciálně narůstá

⇒ **exponenciální složitost** na ověření kontroly výskytu
- Test výskytu se **při unifikaci v Prologu neprovádí**
- Důsledek: $? - X = f(X)$ uspěje s $X = f(f(f(f(f(f(f(f(f(...))))))))))$

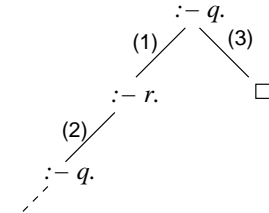
SLD-rezoluce v Prologu: úplnost

- **Prolog**: prohledávání stromu do hloubky
  - ⇒ **neúplnost** použité výpočetní strategie
- Implementace SLD-rezoluce v Prologu

- **není úplná**

logický program: $q : -r.$ (1)
 $r : -q.$ (2)
 $q.$ (3)

dotaz: $-q.$

SLD-rezoluce v Prologu: korektnost

- Implementace SLD-rezoluce v Prologu nepoužívá při unifikaci test výskytu
  - ⇒ **není korektní**

(1) $t(X) : -p(X, X).$ $-t(X).$
 $p(X, f(X)).$ $X = f(f(f(f(f(f(f(f(f(...))))))))))$ problém se projeví

(2) $t : -p(X, X).$ $-t.$
 $p(X, f(X)).$ yes   dokazovací systém nehledá unifikátor pro X a $f(X)$

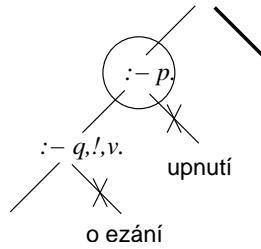
- Řešení: problém typu (2) převést na problém typu (1) ?

- každá proměnná v hlavě klauzule se objeví i v těle, aby se vynutilo hledání unifikátoru (přidáme $X = X$ pro každou X , která se vyskytuje pouze v hlavě)

$$t : -p(X, X).$$

$$p(X, f(X)) : -X = X.$$
- optimalizace v kompilátoru mohou způsobit opět odpověď „yes”

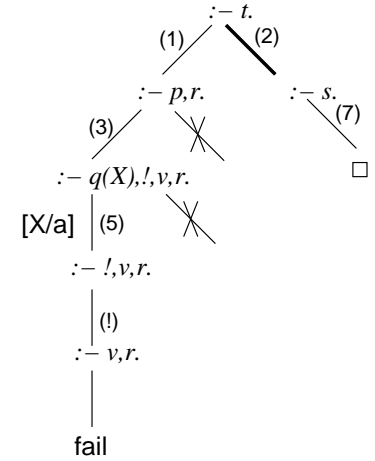
Řízení implementace: řez

- nemá ale žádnou deklarativní sémantiku
- místo toho **mění implementaci programu**
- $p :- q, !, v.$
- snážíme se splnit q
- řez se syntakticky chová jako kterýkoliv jiný literál
- pokud uspějí
  - ⇒ přeskočím řez a pokračuji jako by tam řez nebyl
- pokud ale **neuspějí (a tedy i při backtrackingu) a vrátím se přes řez**
  - ⇒ **vrátím se až na rodiče** : $-p.$ a zkusím další větev
  - ⇒ nezkouším tedy další možnosti, jak splnit p upnutí
  - ⇒ a nezkouším ani další možnosti, jak splnit q v SLD-stromu ořezání

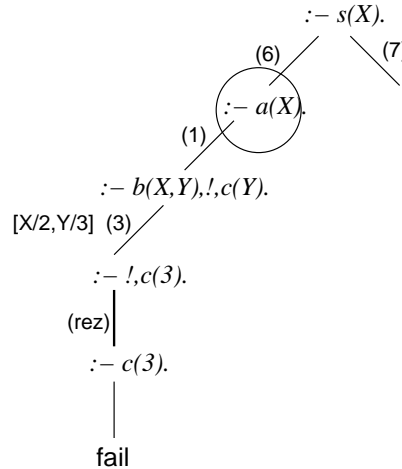
Příklad: řez

- $t :- p, r.$ (1)
- $t :- s.$ (2)
- $p :- q(X), !, v.$ (3)
- $p :- u, w.$ (4)
- $q(a).$ (5)
- $q(b).$ (6)
- $s.$ (7)
- $u.$ (8)

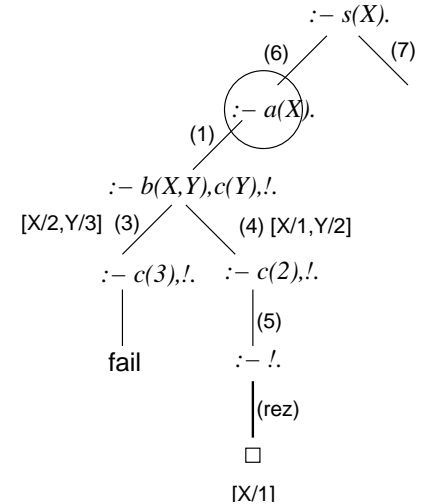
Příklad: řez II

- $a(X) :- b(X, Y), !, c(Y).$ (1)
- $a(X) :- c(X).$ (2)
- $b(2, 3).$ (3)
- $b(1, 2).$ (4)
- $c(2).$ (5)
- $s(X) :- a(X).$ (6)
- $s(X) :- p(X).$ (7)
- $p(B) :- q(A, B), r(B).$ (8)
- $p(A) :- q(A, A).$ (9)
- $q(a, a).$ (10)
- $q(a, b).$ (11)
- $r(b).$ (12)

Příklad: řez III

- $a(X) :- b(X, Y), c(Y), !.$ (1)
- $a(X) :- c(X).$ (2)
- $b(2, 3).$ (3)
- $b(1, 2).$ (4)
- $c(2).$ (5)
- $s(X) :- a(X).$ (6)
- $s(X) :- p(X).$ (7)
- $p(B) :- q(A, B), r(B).$ (8)
- $p(A) :- q(A, A).$ (9)
- $q(a, a).$ (10)
- $q(a, b).$ (11)
- $r(b).$ (12)

Operační a deklarativní semantika

Operační sémantika

- **Operační sémantikou** logického programu P rozumíme množinu $O(P)$ všech atomických formulí bez proměnných, které lze pro nějaký cíl G^1 odvodit nějakým rezolučním důkazem ze vstupní množiny $P \cup \{G\}$.
¹tímto výrazem jsou míněny všechny cíle, pro něž zmíněný rezoluční důkaz existuje.
- **Deklarativní sémantika** logického programu P ???

Opakování: interpretace

- **Interpretace** $\mathcal{I}$ jazyka $\mathcal{L}$ je dána univerzem $\mathcal{D}$ a zobrazením, které přiřadí konstantě c prvek $\mathcal{D}$, funkčnímu symbolu f/n n -ární operaci v $\mathcal{D}$ a predikátovému symbolu p/n n -ární relaci.
  - příklad: $F = \{\{f(a, b) = f(b, a)\}, \{f(f(a, a), b) = a\}\}$
interpretace $\mathcal{I}_1$: $\mathcal{D} = \mathbb{Z}, a := 1, b := -1, f := "+"$
- Interpretace se nazývá **modelem** formule, je-li v ní tato formule pravdivá
  - interpretace množiny $\mathbb{N}$ s obvyklými operacemi je modelem formule $(0 + s(0) = s(0))$

Herbrandovy interpretace

- Omezení na obor skládající se ze **symbolických výrazů tvořených z predikátových a funkčních symbolů daného jazyka**
  - při zkoumání pravdivosti není nutné uvažovat modely nad všemi interpretacemi
- **Herbrandovo univerzum**: množina všech termů bez proměnných, které mohou být tvořeny funkčními symboly a konstantami daného jazyka
- **Herbrandova interpretace**: libovolná interpretace, která přiřazuje
  - proměnným prvky Herbrandova univerza
  - konstantám sebe samé
  - funkčním symbolům funkce, které symbolu f pro argumenty $t_1, \dots, t_n$ přiřadí term $f(t_1, \dots, t_n)$
  - predikátovým symbolům libovolnou funkci z Herbrand. univerza do pravdivostních hodnot
- **Herbrandův model** množiny uzavřených formulí $\mathcal{P}$:
Herbrandova interpretace taková, že každá formule z $\mathcal{P}$ je v ní pravdivá.

Specifikace Herbrandova modelu

- Herbrandovy interpretace mají předdefinovaný význam funktorů a konstant
- Pro specifikaci Herbrandovy interpretace tedy stačí zadat relace pro každý predikátový symbol
- Příklad: Herbrandova interpretace a Herbrandův model množiny formulí

$\text{lichy}(s(0)).$ % (1)

$\text{lichy}(s(s(X))) \text{ :- lichy}(X).$ % (2)

- $\mathcal{I}_1 = \emptyset$ není model (1)
- $\mathcal{I}_2 = \{\text{lichy}(s(0))\}$ není model (2)
- $\mathcal{I}_3 = \{\text{lichy}(s(0)), \text{lichy}(s(s(0)))\}$ není model (2)
- $\mathcal{I}_4 = \{\text{lichy}(s^n(0)) \mid n \in \{1, 3, 5, 7, \dots\}\}$ Herbrandův model (1) i (2)
- $\mathcal{I}_5 = \{\text{lichy}(s^n(0)) \mid n \in \mathbb{N}\}$ Herbrandův model (1) i (2)

Deklarativní a operační sémantika

- Je-li S množina programových klauzulí a M libovolná množina Herbrandových modelů S , pak **průnik těchto modelů** je opět Herbrandův model množiny S .
- **Důsledek:**
Existuje **nejmenší Herbrandův model** množiny S , který značíme $M(S)$.
- **Deklarativní sémantikou** logického programu P rozumíme jeho minimální Herbrandův model $M(P)$.
- Připomenutí: **Operační sémantikou** logického programu P rozumíme množinu $O(P)$ všech atomických formulí bez proměnných, které lze pro nějaký cíl G^1 odvodit nějakým rezolučním důkazem ze vstupní množiny $P \cup \{G\}$.
¹tímto výrazem jsou míněny všechny cíle, pro něž zmíněný rezoluční důkaz existuje.
- Pro libovolný logický program P platí $M(P) = O(P)$

Příklad: Herbrandovy interpretace

$\text{rodic}(a, b).$

$\text{rodic}(b, c).$

$\text{predek}(X, Y) \text{ :- rodic}(X, Y).$

$\text{predek}(X, Z) \text{ :- rodic}(X, Y), \text{predek}(Y, Z).$

$\mathcal{I}_1 = \{\text{rodic}(a, b), \text{rodic}(b, c), \text{predek}(a, b), \text{predek}(b, c), \text{predek}(a, c)\}$

$\mathcal{I}_2 = \{\text{rodic}(a, b), \text{rodic}(b, c),$
 $\text{predek}(a, b), \text{predek}(b, c), \text{predek}(a, c), \text{predek}(a, a)\}$

$\mathcal{I}_1$ i $\mathcal{I}_2$ jsou Herbrandovy modely klauzulí

Cvičení: Napište minimální Herbrandův model pro následující logický program.

$\text{muz}(\text{petr}). \text{muz}(\text{pavel}). \text{zena}(\text{o1ga}). \text{zena}(\text{jitka}).$

$\text{pary}(X, Y) \text{ :- zena}(X), \text{muz}(Y).$

Uveďte další model tohoto programu, který není minimální.